

БЕДИК ШЫНАР ДЭЭШ

Барыш-Хемчик районун бүтүк школалары, олардын башкылар коллективтери партиянын XXIV съездинин шийтпирлерин амдырап боттадылар. Дээр күүсөткөнүн аялдан турган, чаа өөрөлгө чыгып кеткен. Эрткен өрөдиге чыгында Ак-Довурак ортумак школанын (директору В. А. Попова), ол-ла хоорайда 8 чыл школазы (директору К. С. Вайбу) эки түн-өөдөлгө болуп, оларын өөр-өдөлгөсүн хуузу 93—94 болтулаан.

Өөрөнкчилерин өөрөдиге хуузу чык болуп турар башкыларын саны чыл келген тутум-на көндүп турар. Ак-Довурак ортумак школанын Социалисттик Күш-ажылдык Маалыры С. С. Тамдык-оол, А. И. Беспалов, Дөң-Терезин 8 чыл школазында С. Чечен-ма, Аксы-Барлык ортумак школанында С. Чокарама, Шекпэр ортумак школанында Х. Седеп, Кызыл-Маалык ортумак школанында Т. Куу-лар болгаш өскөлдө да олар-

га хамаарып. Оларын ылдыт түнөөдө чедип алып дээр орада-жымпкыны өскөлдөргө үлгө-гөр болуп ужурулг. Олар шко-лаларын ада-нези-биле доктаамал холбаалып, өөр-өдөлгөсүн аяк-чанын билер. Кичээл шыгыдан да-ш-кар үсөрдө уруулар-биле аялданарын көрүп олар ала-м-бүрү болдуруп, эң-не таарымчалык ар-а-хейлерин тып ан турар. Дөрү-биле чу-гааларга, биялг, дуржууга улуг болган тутум-на, өөр-өдөлгөсүн чедипкини бедик бо-лур.

Бо өөрөдиге чыгында ха-маарыштыр алырга, чайгы үсө 4 школага капитал сеп-тегени, арткашарыга үр-мөк септегени кылган. Бүгү школаларына, мастеркаларын, башкыларын 80 ажыг ба-

жынын августта септөөн бол-гаш 60 уруг чурттаар интер-натты ажылдап кырген. Бүгү школалар башкы кадрлар-биле хандырткан, ылаңгыя улуг Төрөөн чуртуустан ян-зы-бүрү бузуңарында дээ-ди, тускай ортумак өөрөдиге чедипкини доозукчулары бисте келтирээ.

Соолгу чылдарда школалар-да башкыларын эртем тала-зы-биле билишкн шыгары бедөөн. 410 ажыг башкынын 238-ин дээди эртемниг болган, арткашары—тускай ортумак эртемниг болгаш бот-өөрөдиге-биле өөрөнп турарлар.

Башкыларын билиш бед-деринче, чаа байдалга аял-даарын кичээлгеини салып турар. Чижээ чамдык эртем-нер талазы-биле база 4-ку класстын чаа программаже шилчээни-биле чергелештир

145 башкы тускай белеткеа курстарыга өөрөгөн. Районун бүтү школаларын-да 6500 ажыг өөрөнкчи өөр-өдөлгөсүн аяк-чанын билер. Аялданарын аял-да-ш-кар 334 кижик өөрөнп эгел-лөп.

Ажылдыгы бар четпестер-ни база чугаалаар апар. Хем-чегерин ап турган-даа бол, янзы-бүрү чыдагаан-биле өөр-өдөлгөсүн аяк-чанын билер. Ийн чыга артып калыр таарымчалык бар.

Бо фактылар болза, районда башкылар коллективтери башкылашкынын чаа ар-а-хейлерин дилеп тып, таар-жыр-ла бүгү хемчегерин ап турга-даа, өөрөдиге хуузу, оон шыварын бедидер талазы-биле ам-даа четпес аялданар турарын херечилеп турар. Ма-наа чугаа чүве —муракты

башкыларын дуржуугама бүтү башкыларын болдуруп дээр доктаамал аялданар. Кежээки болгаш бот-өөр-өдөлгөсүн школаларын аял-да-ш-кар четпестер база хей. Ылаңгыя 8, 10 класс дооскан хей аныктар өөрөдөлгөсүн да-ш-кар артып каан турар. Бо талазы-биле районго, ЫЛКСМ райкомго болгаш тус-тус шко-лаларда башкылар коллектив-тери четпес хемчегерин ап келгени демдегээр апар.

Бо өөрөдиге чыгында бис-ке кол сорулга—өөрөдөлгөсүн хуузу бедидеринде аялданар, 4—5 демдегтерге өөрөнп-лерин саны болдуруп-ла ар-а-хей-ке көндүрүп, ийни чыга олутуруп чорукту ший-тирлэп-биле аялданар, ший-ти-өөрөдиге-кыялданар аялданар партиянын XXIV

съездинин шийтпирлеринге дүштүр тургузары болур. А ол сорулгама күүсөдери баш-кылар коллективтеринин ты-мыгыр, хей тазалыг аялданар кол хамаарып. Хары-на оон ужурунда башкылар-ны бо чыгы август хуу-зына оон кол айткыр кыл-дыр чугаалажып көргөн.

Школа бүрүзүгө, районго кол айткыр — кичээл бүрү-зү эң эки шыгарыг болду-рар. Башкы кичи кичээл-дери эки, солун, ханы кичи-индикти утка-шыгарыг, уруг-ларга билишкыр кылдыр эр-тирп, жокундур турар өөр-өдөлгөсүн боттут дуааны ой-шаада чедип, немелде аялданар кылдыр болза, че-динкини хандырткан дээр-зинге буурап-биле аялданар чугула.

Ылаңгыя өөрөдөлгөсүн шыгарын аялданар дээр бүтү күжүсү салып аялданар бис.

С. ОНДАР,
районго эргелешкн.

БАШКЫЛАР БЕЛЕТКЭЭР ЧЕР

Найысылалда В. И. Ленин аттыг шөл-биле кона куру-ненин педагогика институту-нун башкылар турар. «Өөрөнп, өөрөнп база катан өөрөнп», деп оон кырында кескү кыл-дыр билип каан. Бо дээрде В. И. Ленинниг бүгү улуска суралгыг чагыг сестери-дир. Бо сестерин аялданар, ном-чуваан, ону билбес улуг-бичи кичилерин дилеп тывары берге.

Кызылда нуруненин педаго-гика институту бо эртен он ажыг чылдарын дургузунда хей башкы кадрларын белет-кеп үндүргөн. 1970—71 өөр-өдөлгө чыгында институту 128 кичи чедипкиниг доос-каш, башкынын дээди эрте-мини чедип алган дугайында дипломарны холга алганнар. Оларын иштинде 109 доо-зукчу республиканын кээзэ школаларында боттарынын башкы ажылын чедипкини-ниг эгелер берген. Нарын, бер-ге, хей талазыг башкы ажы-лыга, оларга бергенер таза-рышкылар деп чүвени пед-институттун башкылар кол-лективни эки билер. Ылаңгыя доозукчуларын канчаар аялданар, чурттап турарын барып көрүп, оларга боттут ду-заны чедипкин планнап ал-ган.

Эртен өөрөдиге чыгында пединститут 57 кичини белет-кел салбырыга өөрөдип белет-кээ. Оларын иштинде

23 кичи республикадан да-ш-кар дээди өөрөдиге черле-ринге өөрөнп кырген, есиелер — Кызылдын пединсти-тудунче кыргенин экзаменер-ин эки дужааган. Бо чылын институту 175 студентини бир-ги курска хүлээп алган. Олар-ны иштинде 137 кичи рес-публиканын кээзэ суурларын-дан келгилэн тыва өлдөр, кыстар болуп турар.

Пединституттун башкылар коллективинде 84 кичи кел-ди уениг бедик культурут, эртем-билигил башкыларын белеткээр херекке бараан бол-ган. Оларын иштинде 22 эртем кандидат, 11 доцент бар. Доктор диссертациянын Ш. Ч. Сат, И. Д. Кызыл-оол, кандидат диссертацияларын С. С. Салчан, И. Д. Симит, В. М. Грачева олар белеткеп аялданар турарлар.

Институттун 30 ажыг баш-кылары Тыва АССР-ниң, РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун хүндөл бижитери болгаш чазактыг өр-дө, медалдары-биле шаңктан-кылан. Институттун ректору Хомушну Сайынович Алды-оол чазактыг дээди шыналы — Ленин ордени-биле чоокта чаа шаңктаны ол коллек-тивге өөрүнчүг болушкун.

Кызылдың педагогика ин-ститудунун коллективни Баш-кылар хүнүн өөрөдиге-ини-зидилге аялданар кескү че-динкинирлиг уткуп турар.

Н. ТАБУРАК.

Кол чүве — чүткүлдө

Шагаан-Арыгын №2 орту-мак школанын Тыва АССР-ниң школаларын алдарыг башкылары Елена Константи-новна Соколова, Валентина Ойдуновна Долчанмаа ышкан улус өөрөдөлгөсүн шугу-мунга хей чылдарда аялданар келген, хүлээген аялданар кызым башкылар эвээш эвес.

Оларын бирээни эге класс башкыны Бүртүк Кыргыз-оол Дадар-оол школада 17 чыл иштинде аялданар келген дур-жуугалыг башкы. 1971—72 өөр-өдөлгөсүн ол база-ла өөр-өдөлгөсүн кичизидилгеге эки чедипкинирлиг эгелээ. Оон башкылар турары 2 «б» клас-са өөрөнкчилер бо хүнүрге чедип чыгында баагы дем-дек албай, кызымкы өөр-өдөлгөсүн турар.

«Бүгү өөрөнкчилерини да-раазында классче шийчир улуг сорулгама салып алган мей. Ылаңгыя өөрөдиге чы-лы эгелээр билек, кочмак өөрөнкчилер-биле немелде кичээлдерин доктаамал эр-тирп, тускай аялданар чорудуп эгелер берген мей—деп, Бүртүк Кыргызовна чуга-лап турар.

Бо башкы хей-интинин аялданар ийелейт, хо-ройын чуртагыч көндүп ортузунга агитаторлап аял-данар турар. Шагаан-арыг-жылар дуржуугалыг баш-кыны эки билер болгаш ову кээзэде мактаар.

Кызымкы аял-ижи дээр Бүртүк Кыргызовна Лени-нини билер медалы-биле шаңнаан.

Д. ОЮН.

Делгем орукче киирген

Ылат төрөөн школаныс, башкыларыс бисти дөрт чыл мурунда инити ортумак эртемниг кичилер кылдыр өөрөдип, кичизидип каан. Бирги класстан онга чедир өөрөнп келген школаныс кым кажан-даа ултас. Школа болган ында аял-дан турар башкылар коллек-тивни школаныс бүрүзүгү өөрөдигез, оон төлөпкн кич-иж бооп өзүп дорутары дээр доктаамал салгып салып тур-бар болгай. Мөөн төрөөн шко-лам — Кызылдың №2 шко-ламын башкылар шак-ла ылдыг улус. Эртемниг үн-дөсүрнөгө оон чыл дургу-зунда өөрөнп келген бис. Башкы кичи чүгө эртемнер башкылары-биле кызыгаар-латтыным. Ол өөрөнкчилер эң чоок өңүп болгай. Ылаң-гыя үстүгү класстарга кээр-ринге кичизидип билип алыс-саар чүгүлдери улам көндүр.

Амдырачач эргини ар-а-хейлеринге белек апарган уруулар, оолдарга эки ар-а-сүмө кадар кичилер база-ла башкылары.

Башкыны чаагай овуру-мө-зү, оон эки үлгери болу-п өөрөнкчилеринче дам-чыр. Башкы болуп деп янзг күзөдип тыткып келген чы-лаагында ол бооп чыдаас. Школа өөрөнп чоралп-ла даштыкы ылдыларын соуу-гав турган мей. Тыва, орус болгаш англи—үш ылдыг кат-тай өөрөнп турган бис. Хары угда элөөн онш ылдыларга өөрөнп соууруган чорудум. Ылаңгыя даштыкы ылдыга чу-гаалаары, ону хосту-биле би-лири мөөн созу болган.

Башкы болган, уруугарга даштыкы ылды өөрөдип со-рулган салган мей.

Ортумак школа соонда Красновскын башкы ин-ститудун даштыкы ылды факультетинге өөрү-биле кады өөрөнп янзидис. Даш-тыкы ылды боду өөрөнп алышпаан, ову уруугарга өөрөдиринге белеткери бе-лен эвес боор чораз. Мааза база-ла башкыларымыз ар-а-хейлеринге, кызымкы чоругу улуг саалдарыг бо-лган. Бо чылын институту доозуп, дипломарын алган, төрөөн Тывамыс эки чынып келген бис. Төрөөн школамга, мей өөрөдип каан башкыла-рым-биле кады аялданар бол-ганымга өөрөн мей. Мында оон чылдарда аялданар кел-ген хоочун башкылар-даа хей, аныктар база бар. Оларын аразында мөөн эр-гим мыак башкыларын На-талья Екимовна Мистрюкова, Александра Михайловна Вдовина дээр өскө-даа хей аттарны мааза адап болур ийи.

Институттун соолгу куру-зунга өөрөнп тура, бистер, Тывадан барган студентилер, практиканы Кызылдың №2 школанын эртерген бис. Педагогика практикамын үе-инде-де башкыларымыс бис-ти бүгү тала-биле деткип, башкы кичизин чик эвес аялданар чажыттарын бил-кип алмырны чажыттарын турган. Уруугарга мей эвес, шилеп алган мергелешинге хавдышыл чок болза башкы-лаары берге дээрин база олар биске чугаалап тургу-лаан.

№2 школанын 5—10 клас-сарында аялданар даш башкы-лап. 5 «а» класста удуругу-чун аялданар турар мей. Класстарга болган инити школага өөрөдиге-кичизидил-диге аялданар экиндер дээр бүгү коллективниг кичээл-гейи мыаар улашкан. Башкы кичи чүгө бодурун эртемниг эки билеринде аялданар, бүгү талазы-биле билигил, марк-сисч-ленинчи теория-биле ченсегенер болган ову амдырачач аялданар билер чугула болгай.

Бистин школада тус-тус эр-темнер аял-ижи методика каттыжымкылар аялданар турар, оларын дуржууга-лыг башкылар удурунган. Баш-кылар бот-боттарынын кич-ээлдеринге олуккуп, ону чу-гаалажып, сайгарып, четпес-терин янзг күш-биле эдип турар. Оон аңгыда ажык кич-ээлдер, кандыр-бир чугула темаларга ылаңгыя база болтулар. Бо чылын школада чаа аялданар келген анык башкыларга дуза көргүзүр-биле, ол мышкан мурунчыл дуржуугалыг пестердир со-рулга-биле «Мурунчыл дур-жуугалыг школаныс» тургу-зар көрдүгөн.

Амдырачач делгем орукту аялданар, эртем-билигнин делгем орукче экиндерин кичизидилгеге бүгү билин, кү-жү, чаагай сеткилин бараан болдуруган башкыларыма бо-гүн база катан четтирдим деп сөгөксээр-дир мей.

А. ОРГУ,
Кызылдың №2 школанын даштыкы ылды башкысы.

Сентябрь төңчүзүнде Кат-тышкан Штаттарын Шериг-Агар куншери Вьетнам Де-мократтыг Республикамын де-виссиринче чаа жуудуш-куншарын кылды, чуртуну муруну жогуларын хей чуртакчалыг черлерин ара-тазыг өзү-биле бомбалаан-кыларга таарымчалыг. Вьетнам информация агент-ственин дынадым турарын өзугаар алырга, сентябрь 21-де чүгө Куангонь моуже халдаашкыныг ужуушкуну-нун түнелинде безин тайбын чон аразында дыма хей кичи өлгөн, чуртталга башкылары үрелген, көдө аял-агыг бү-дүрүлгөсүн улуг ногарал та-варышкан бооп турар. Оон соонда-даа хүнүрге амерян агаар дөрбөрчилери ВДР-ниң агаар делгеминче база чыгыс эвес удаа халдан турган.

АКШ-тын президентизини бодурун чүгүлдү деп көргөн ийди араатангыг ужууш-куншарын «камагал хемчег-теринин политикамын» үн-дөлдөп кылды турар чүве деп башкыларын америк алыс черлерин тускай то-лоолекчилер ораалдыкы тур-ар. Ову ап көргө, Каттыш-кан Штаттар америк шериг ко-мандыларыг шийтирп өзугаар кандыг-даа черлерге агаардан халдан болур дэни ол-дур. Ылаңгыя Каттыш-кан Штаттарга ылдыг эртем чогул ким бергелп, өске кү-рүлелерин сүверегенер болган хамаарышпаа чоруну чүгө карык-дошкуну-биле үрөп турар деп айткыр туруп кээр-дир. Соңгу Вьет-намдын девиссирин бомба-лаарын соксадир дэни боду-нун хүлээлгени үрөп, ай-тырыгы «хүдүдү-биле» шийтирлээр дугайында ка-ба-биле чарлаанып чорут-тур Вашингтон Вьетнам Де-мократтыг Республикага улуг бодурун өчүп-чөңгөлөрүн үр-чүлүшүшпаан, үрөгдөшкүн-ниг болган чокостиг хал-лашкыныг арталарын деле-гей практикамын дүрүмч-дерин ораалдыкы турар-дир.

Чаа агрессия чүгелешкн-нер-биле вьетнам улусту кор-гудуп, хосталга болгаш хама-рышпаа чорун дээр оларын демселлэ соксадир дээр-зинге америк политиктерин ийдеген ханы частыгыр болур. Вьетнам улус үрүлчүлөдиг болгаш кадыг-дошкуну-биле демселге чижээлгө чүве чок эр-сидип болгаш маадирлыг чо-руун, билиг тургуштуг бүгү делегейге көрсүскөн. Ылаң-гыя араатангыг өзүнуң бомба-

лашкыны-даа, политиктиг кажарлашкын болгаш дипло-маттыг мийдишкылар-даа Вьетнамдыг улустуну тур-а-сорууп сый шаап, оларга ме-дерей козволонистиг корум-чурттарына албадан-даа ыл-даас. Вьетнам улус Совет Эвилеленин өскө-даа соци-алист чурттарыг дузалаш-чымыга даянып алган, агрес-сирин кандыг-даа халлаш-кынырлар шийтирлгп ой-тур шымшымкыларын кылдып турар.

Моон адаанда чүдүлдерин ме-дегээрин СЭТА-га дааскан. Социалисттиг куруве—Вьетнам Демократтыг Республикага улуг чексентг өчүп-чөңгө-лөрүн чүгүлдүг болур.

Айыыл чок чорук чөвүлелинде

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Кат-тышкан Нацпарл Организа-цияныг Оман султаанын хүлээп алырын Айыыл чок чорук Чөвүлели КНО-нун Кол Ассамблеясыга саала-дар шийтирп үлдүргөн. Ылаңгыя Оман КНО-нун 131 дугаар кеңигүв болур.

Намибия дугайында саала-онал сочушкунуларынче ян-зыда Африканын элөөн жаш күрүлелериниң төлөөлекчи-ри чүве чугаалаан. Ол чур-ту Муруну Африка Республи-казы Айыыл чок чорук Чөвү-лелин шийтирп турда-ла, ужу-дурм чок өзү-биле эжелеп алганын олар шыг-гын шугушчүлөп.

Намибияда байдалда да-раазыныг хураалына база чугаалаанын Чөвүлел док-таалган.

ЧАЗЫЛДЫРЫШКЫН КЫЛЫР ДЭЭН

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тың чааза америк бол-ган каала хей-инти уду-рун турда-ла бо чылдын октябрь айда Амичтаа орту-лука ядролуг улуг чазыл-дырышкыны кылдыр деп тур-ар.

Президент Никсон «ол ча-зылдырышкыны кылбас дугайында айткыныг юрү турар» дээр дамчыр чуга-анын мын эвезин «Вашингтон пост» солун бизнээ. Ылаң-гыя чазак чери чамдык поли-тиг сорулгаар-биле хоз-баштыр ол чазылдырыш-кыны бичи ыла согушпа-дыр дугайын чарлап болур, ылаңгыя-даа ову октябрь ай-да мылап-ла кылдыр дээр деп солун айткан.

ДУГУРЖУЛГАГА АТ САЛГАН

САНТЯГО. Ааза СССР-би-ле Чилинин аразыга дугу-ругага ат салган. Ол дугу-ругага өзугаар Совет Эви-лени бажым тулар комбинат-ты тургузарына хергездир дерг-хергездерин Чилинин чаазага болгаш удузунга бе-лек кылдыр берген. Ол чы-ла-да 70 муң дөрбөчип метр чуртталга шугуш халылар. Ову тулах тургузарына Со-вет Эвилел эгидилге чок те-хниктиг дузалашкын база көргүзөр.

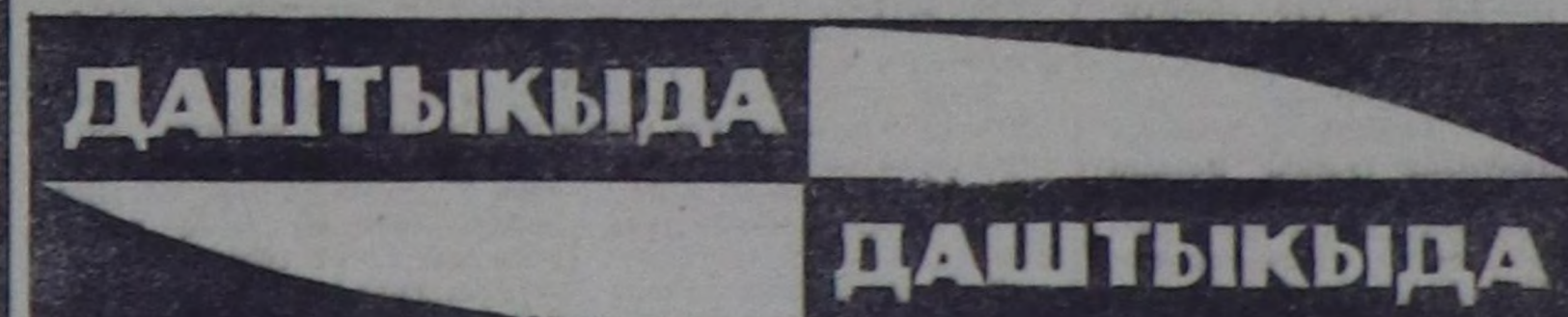
Чугула салышкын

ЖЕНЕВА. СЭТА-ныг корр. В. Куанович динаткан: Жеңешын Нацпарл орду-зунга чегелешкнни дү-жүрүр талазы-биле Комитет-тин сессияы доозулган. Чен-сегелешкнни кызыгаар-лаар болгаш дайынны айы-лын чылдары талазы-биле Комитеттин амгы сессияы чугула салышкыны кылган. «Бактериологтук (биологтук) чексент болш токсиниг хо-ранарын аялдан кылдыр, боттуту үлдүргөн болгаш оларын куралдарын моончери хоруттар база оларын узуулар дугайында дугуругагы» төлөөлекчи хүлээп алган бо сессияныг кол түнөөн ол болгай. Ол до-кументин Комитет кеңигү-лериниң хей кези деткип, хүлээп алган.

Совет Эвилел болгаш өскө-даа социалисттиг чурттар бак-териологтук болгаш химик-тиг-даа чексентерин хорут-дары дээр шаадаан оор туркуп келген билишкыр болгай.

Социализм чурттары ийя удаа — 1969 болгаш 1970 чылдарда — бо талазы-биле чоругу дугуругагы төлө-вилелдерин КНО-га сааладып кырген. Ылаңгыя-даа АКШ Барыны чүк чурттарыг деткичел-биле ол саала-дарын хүлээп алганын чед-дир.

Ченсегелешкнни дүжү-рери дээр демсел болза Со-вет күрүленин политиканы-н чарыбас, чугула кээзэ болуругу совет төлөөлөр баш-кыны А. А. Рошня меег-лээ. Ылаңгыя СЭК-ниң XXIV съездин ченсегелешк-нини дүжүрүр болгаш деле-гейге айыыл чок чорук айты-рылларыг талазы-биле ка-вак программамы хүлээп ал-ган. Мааза хозбаштыр чен-сегелешкнни дүжүрүр та-лазы-биле бүгү делегей кон-ференцияны чымалыр дугайында Совет чазактын са-валап турарын ол саала-дырган. Ылаңгыя конферен-цияны дүжүрүр болгаш де-легейге айыыл чок чорук айты-рылларыг талазы-биле ка-вак программамы хүлээп ал-ган. А. А. Рошня түнелинде чу-гаалаан.

УЖУР-ДУЗАЛЫГ АЯН-ЧОРУК

ПАРИЖ. Франциянын Ком-мунист партиянын Тол Комитетинин секретары Этьенн Фажон «Юманите» солуга мыаа деп биязган: СЭКП ТК-нын Чингис сек-ретары Л. И. Брежневтиң Фран-цияга кылдыр аян-чорук ийн удустарын аразыга хары-лааларын чогушчуларыга болгаш тайбыны бижылаа-дык бирги чергогын улуг ужу-дуралыг болушкуну бо-лур. «Айыл чок чорукту,

Франциянын ченсегелешк-нин болгаш кеңир үеин тее-лен турар бүгү французтар политиктиг үзүл-болодарыг хамаан чокна Францияга Л. И. Брежневтиң аян-чорук эки үрө-түңгөдери бээрине ийдеген илергедип турар-лар» деп, автор биязган.

«Ол аян-чорук айыл чок чорук болгаш кады аямада-жылга айткырышкынын та-лазы-биле инти Европаның чөвүлгү хураалына белетке-

ди идеялдеринге, а ол мышан ийн чурт аразыга хей талазыг харылааларын дыма калбарышкыга идигил болур» деп оон мыа Ө. Фа-жон уламчалаан. Ө. Фажон-нун түнелинде бизниси: французтар хүндүлүг аалчы-ны ийи-биле уткуп-хүлээп алып, мылаңгыш ол хүлээп алышкын Л. И. Брежневтиң төлөөлөсүн улуг улугуна эп-найыралыг өзүнуң илере-динкини болур.

Вьетнам Демократтыг Республика. Ханойнун №10 даараныла фабрикасы — найысылалдыг мурунчыл бүдүрүлгөсүнүн бирээ. Ол фабрикада кабарта чарыштын мурунку оудурун бир даараныла пети (чурукта) дөрт чыл улаштыр эзеп келген. Ылаңгыя ол пекке «Социалисттиг күш-ажылдыг коллективни» деп хүндүлүг атты тыгысан.

ВИА-СЭТА-нын фотозы.

Уттундурбас сүмө

Школа назыны чөдө бергенимде азам мөңзө мынчаар чагып чугаалап орап чүве: «Школага баргаш, бир-ле дугаарында баш-кының чыгыг сестерин эки дыңнап, ону күүсөт. Заг-өөрүң-биле эл-найыралыг бол, оларын кээзэде хүндүлөп чар, уруум!» Арыскан школанын бирги класкыг улуг күзөл-биле өөрөнп кирдим. Ол үсөдө эгел-лээ, өөрөдиге сундулуму шору апар-ган. Ылаңгыя бо школага өөрөнп турумаз номчурунга, бижиринер башкы Галина Андреевна Петрова мени өөртөм.

Аар аарыгың халазындан мээң ынак азам мөңзө. Шугу өскөс наарымга мени кырган-азам Кызылда школа-интернатка кирип каан. Анда нурунениң далу ханды-рылганыга тургаш, эртем-билигн чөтүч чон далайынче бирги базымарын кылып, 10-гу классты чедипкиниг доостум.

Мөөң башкы Налгажын Ондарович Ша-ктарин (ам география эртемнигн кан-дады) мөңзө уттундурбас эки сүмени ка-дып, мынчаар чугаалаан чүве: «Сен мате-

матика эртемнигге дына сонуургалды

